

Sprijin pentru profesorii și elevii ucraineni

Materialele traduse mai jos sunt resurse educaționale accesibile permanent și gratuit (OER). Recomandăm contextualizarea, *împreună cu profesorii*, pentru a asigura o utilizare cât mai eficientă a acestora.

Deși aceste OER sunt disponibile gratuit, le solicităm utilizatorilor să respecte [licența internațională necomercială Creative Commons Attribution 4.0](#) care guvernează utilizarea acestei resurse. Vă mulțumim că veți menționa Centrul pentru învățare profesională de la Childhood Education International în cadrul formării dumneavoastră, pe site-ul cursului dumneavoastră sau oriunde veți utiliza această resursă.

Centrul pentru învățare profesională poate oferi îndrumare și sprijin pentru utilizarea acestor materiale, inclusiv cea mai bună modalitate de a contextualiza materialul, de a facilita dezvoltarea profesională, de a evalua impactul și rezultatele sau de a sprijini în alt mod predarea și învățarea. Centrul pentru învățare profesională oferă aceste opțiuni de plată pentru servicii în funcție de parametrii proiectului.

Vă rugăm să ne contactați dacă sunteți interesat(ă) de servicii suplimentare pentru a sprijini implementarea: Dr. Diana D. Woolis, Director, Centrul pentru învățare profesională, dwoolis@ceinternational1892.org

---

View Live Online Course in English here:

<https://learning.ceinternational1892.org/module/understanding-impact-trauma-early-childhood-development>

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License](#)

Childhood Education
International

Cum să înțelegem impactul traumei asupra dezvoltării timpurii a copilului

Durata acestui curs este de aproximativ 4-5 ore.

Activitate premergătoare cursului.

Finalizați această [activitate de definire a obiectivelor](#) înainte de a începe acest curs.

Începeți de aici, cu un chestionar și un sondaj, pentru a accesa cursul complet.

Spuneți-ne mai multe despre dumneavoastră și obiectivele dumneavoastră de învățare

[Sondaj introductiv](#)

Bun venit la Cum să înțelegem impactul traumei asupra copiilor mici.

Acest mini-curs online, care poate fi parcurs în ritm propriu, a fost conceput pentru profesorii din învățământul preșcolar (PIP), îngrijitorii și furnizorii care lucrează cu copii de 0-8 ani și cu părinții acestora.

Acest curs este menit să-i ajute pe educatorii din învățământul preșcolar să înțeleagă importanța unor medii de învățare sigure și securizate pentru copiii mici și părinții acestora.

Obiectivele învățării:

1. Dobândirea unei mai bune înțelegeri a importanței copilăriei timpurii pentru învățarea și succesul viitor, în paralel cu dezvoltarea holistică pentru promovarea bunăstării.
2. Descrierea schimbărilor care au loc în dezvoltarea creierului în timpul copilăriei timpurii.

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License](#)

3. Înțelegerea impactului pe care îl au traumele din copilăria timpurie asupra dezvoltării fizice, cognitive și emoționale a copilului.
4. Explicarea importanței și beneficiilor dezvoltării unui program de educație timpurie care să ofere un mediu de învățare sigur, securizat, cu adulți grijulii care să vină în sprijinul copiilor mici.
5. Dezvoltarea unor strategii de predare care să abordeze bunăstarea fizică, emoțională și cognitivă completă a copilului.

Introducere

Copilăria timpurie este o etapă critică a dezvoltării și constituie fundamentul pentru viață. Între momentul nașterii și vârsta de opt ani, copiii înregistrează o dezvoltare impresionantă a creierului pe măsură ce asimilează noi informații esențiale pentru formarea de căi neuronale active. În timpul acestei etape critice de dezvoltare, copiii sunt puternic influențați de persoanele din jur și de mediile din care fac parte, fiind important ca aceștia să se simtă în siguranță și să se simtă susținuți pentru a crește și a se dezvolta. O dezvoltare optimă și sănătoasă a copiilor, indiferent de abilități, este posibilă numai dacă nevoile lor sociale, emoționale și educaționale sunt satisfăcute. Copiii au nevoie de un cămin sigur și iubitor în care să petreacă timp cu familia, să se joace, să cânte, să citească sau să converseze. Din păcate, mulți copii din întreaga lume se confruntă cu o gamă variată de evenimente și de circumstanțe nefavorabile în mediul în care trăiesc și în relațiile lor, ceea ce poate avea un impact negativ asupra dezvoltării lor.

Copiii care se confruntă cu incertitudini și traume în viețile lor sunt dezavantajați și pot suferi de probleme cognitive, fizice și social-emoționale care vor avea un impact asupra modului în care învață, cresc și interacționează cu ceilalți. Profesorii și îngrijitorii din învățământul preșcolar au un rol-cheie în identificarea copiilor afectați negativ de experiențele avute, în găsirea unor intervenții adecvate pentru a-i ajuta și în asigurarea unui mediu de învățare sigur și securizat în care copiii pot învăța, pot crește și își pot dezvolta abilitățile socio-emoționale necesare.

Este important de remarcat faptul că mulți profesori și îngrijitori din învățământul preșcolar se pot confrunta la rândul lor cu traume. Pentru a oferi cel mai bun sprijin copiilor pe care îi îngrijesc, aceștia trebuie să înțeleagă și să-și identifice propriile probleme și modul în care acestea le pot influența atitudinile și comportamentele în

raport cu munca lor. Este foarte important ca angajații din învățământul preșcolar să-și acorde timp pentru îngrijire de sine.

Observație privind îngrijirea de sine

Îngrijirea de sine înseamnă a avea grijă de dumneavoastră însuși/ însăși, pentru a vă susține sănătatea fizică și mintală pe termen lung. Profesorii și îngrijitorii alocă atât de multă energie celorlalți, încât au nevoie adesea să li se reamintească faptul că trebuie să-și menajeze propria sănătate. Dacă sunteți stresat(ă) sau epuizat(ă), nu puteți acorda celorlalți întreaga dumneavoastră atenție. Investind în îngrijirea de sine, veți fi mai bine pregătit(ă) pentru a sprijini copiii și familiile de care sunteți responsabil(ă).

Nu există o abordare universală a îngrijirii de sine. Fiecare persoană trebuie să descopere ce i se potrivește. Gândiți-vă un minut la ce vă ajută să vă simțiți relaxat(ă) sau plin(ă) de energie. Câteva exemple ar fi: plimbările în natură, ținerea unui jurnal, prepararea de noi feluri de mâncare sau conversațiile cu un/ o prieten(ă). Important e faptul că vă alocați timp pentru dumneavoastră.

În cadrul acestui curs de formare, vă vom pune câteva întrebări menite să vă facă să reflectați. Aceste întrebări au rolul de a vă ajuta să înțelegeți mai bine informațiile din curs și de a vă gândi cum le puteți pune în practică.

E important să vă acordați timp de reflecție asupra propriilor experiențe și asupra gândurilor și sentimentelor pe care vi le trezește cursul de față. Munca dumneavoastră poate fi epuizantă fizic, mental și emoțional. Atunci când aveți în îngrijire copii mici care au suferit traume, e foarte important să aveți grijă de sine și să lăsați loc pentru auto-reflecție.

Acest curs a fost elaborat ca o introducere în dezvoltarea timpurie a copilului și în practicile care țin cont de traume. Cursul este gratuit, deoarece dorim să ne asigurăm că un număr cât mai mare de educatori au acces la el.

Cursurile aprofundate, care pot fi urmate pentru obținerea de credite de educație continuă, sunt oferite contra cost. Dacă doriți să primiți informații despre oferta noastră de cursuri, contactați headquarters@ceinternational1892.org.

Sperăm că acest curs introductiv vă va inspira să aflați mai multe despre traume, despre impactul acestora asupra dezvoltării, și să dobândiți strategii specifice care pot fi

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/)

folosite în medii de învățare formale și informale, pentru a sprijini copiii care se confruntă cu experiențe traumatice.

Secțiunea 1: Să înțelegem semnificația copilăriei timpurii

Haideti să începem cu o prezentare generală a copilăriei timpurii și a importanței pe care o ocupă în dezvoltarea copilului per ansamblu.

Fazele și vârstele dezvoltării timpurii a copilului

Dezvoltarea timpurie a copilului este înțeleasă prin trei faze distincte, în funcție de vârstă.

De la concepție la naștere

Aici se include perioada pre-natală, în care este importantă sănătatea, nutriția și protecția femeii însărcinate. Perioada dintre momentul concepției și până la 24 de luni este crucială, creierul dezvoltându-se cel mai rapid și putând fi influențat de hrană, protecție și stimulare receptivă.

De la naștere la vârsta de 3 ani

Creierul continuă să se dezvolte rapid în această perioadă. Hrana, protecția și stimulare receptivă (joaca, cititul, cântatul), precum și interacțiunile cu adulți iubitori, sunt esențiale.

Perioada preșcolară

Aceasta este perioada cuprinsă între 3 ani și momentul în care copilul începe școala în mod obișnuit. Hrana, sănătatea și protecția rămân importante în această fază, iar oportunitățile timpurii de învățare în familie și în mediul preșcolar sunt esențiale pentru dezvoltare.

Influențe cruciale asupra dezvoltării copilului

Faptul că va crește într-un mediu sigur, iubitor și securizat nu doar că ferește copilul de vătămări corporale, dar îi protejează și creierul în curs de dezvoltare. Niciun copil n-ar trebui să se confrunte cu violența, cu neglijarea, cu poluarea din mediu sau cu tulburările provocate de război sau dezastre naturale. În mod tragic însă, e din ce în ce mai greu să ferim copiii de aceste traume, astfel că e mai important ca niciodată să creăm medii de

învățare sigure, securizate și primitoare care pot acționa ca tampon în fața experiențelor negative, oferindu-le copiilor șanse mai mari de reușită și de afirmare.

Prezentare:

Să înțelegem copilăria timpurie

Fazele și vârstele copilăriei timpurii:

Copilăria timpurie începe din perioada pre-natală, când sănătatea și bunăstarea mamei influențează puternic dezvoltarea copilului, și se întinde până la vârsta de 8 ani, după tranziția la școala primară.

Dezvoltarea:

Dezvoltarea copilului este influențată de un amestec de factori genetici dobândiți de copil (ceea ce moștenește de la părinți), de mediul înconjurător (familie, comunitate), de activități (educație, activități recreative, obiceiuri culturale) și, adesea, de credințele spirituale sau strămoșești deopotrivă. (Nu e vorba de Natură vs. Educație... e vorba de Natură ȘI Educație.)

Copil - Familie - Profesor - Comunitate (grafic)

Importanța educației pentru dezvoltarea timpurie a copilului: dezvoltarea în primii ani de viață este influențată în mare măsură de comunitatea în care trăiește copilul, care include părinții, tutorii, îngrijitorii, rudele apropiate, profesorii, lucrătorii din domeniul sănătății și alte persoane care interacționează direct cu copilul.

Profesorii joacă un rol esențial în sprijinirea dezvoltării sănătoase a copiilor mici și pot contribui la pregătirea acestora pentru succesul viitor.

Importanța educației pentru dezvoltarea timpurie a copilului

Cercetările arată că educația de calitate oferită copiilor în primii ani de viață aduce copiilor beneficii semnificative pe termen mediu și lung. Copiii care au acces la programe de educație timpurie:

- au o probabilitate mai mică să repete clasa;
- au o probabilitate mai mică să fie identificați cu nevoi speciale;
- sunt mai pregătiți din punct de vedere academic la intrarea în școală;

- au o probabilitate ridicată să termine liceul;
- au o probabilitate ridicată să obțină un venit mai mare la intrarea pe piața muncii.

Educația timpurie de calitate are potențialul de a reduce decalajul dintre realizările celor din familii cu venituri mici comparativ cu cei din familii cu venituri mari, de a promova incluziunea socială și de a consolida abilitățile socio-emoționale de care copilul are nevoie pentru a se dezvolta și a prospera.

Activitate pentru îngrijirea de sine

Care este spațiul dumneavoastră sigur? Rezervați-vă un moment pentru a nota un cuvânt sau a desena o imagine care reprezintă spațiul dumneavoastră sigur. Acesta poate fi:

o persoană, un obiect, un loc, un cuvânt, un citat sau o zicală.

Întrebări pentru reflecție

Acordați-vă un moment să reflectați la următoarele întrebări:

1. Munca dumneavoastră cu copiii mici se concentrează pe garantarea faptului că aceștia se simt în siguranță și protejați?
2. Care sunt unele dintre lucrurile pe care dumneavoastră și personalul dumneavoastră le faceți pentru ca elevii să se simtă în siguranță și ocrotiți?
3. Există lucruri care nu există deja în programele dumneavoastră și pe care ați dori să le includeți?

Recapitularea secțiunii:

Copilăria timpurie este considerată a fi perioada cuprinsă între naștere și 5 ani. Adevărat / Fals

Corect! Copilăria timpurie este considerată a fi perioada de dinainte de naștere și până la 8 ani.

Inc corect; urmăriți din nou prezentarea.

Dezvoltarea copilului este influențată de...

- mediu, activități, credințe spirituale și genetică
- ordinea nașterii, activități și numărul de frați/ surori
- în principal, de modul în care un copil e înclinat să se comporte în mod nativ (natura lui)

Cele mai importante fundamente pentru viața de adult și pentru educația ulterioară se construiesc în perioada copilăriei timpurii.

Resurse suplimentare: Centrul pentru dezvoltarea copilului, Universitatea Harvard: [Pe scurt - Știința dezvoltării timpurii a copilului](#)

Secțiunea 2: Să înțelegem creierul în copilăria timpurie

Acum că am discutat semnificația dezvoltării timpurii a copilului, haideți să aruncăm o privire mai amănunțită asupra dezvoltării creierului în timpul acestei perioade cruciale din viața unui copil.

Set de diapozitive:

Creierul

în copilăria timpurie

Imaginați-vă un sat...

Cu miliarde de case mici...

Dar între case există iarbă și tufe înalte, și nu sunt cărări care să le unească.

Nicio relație, nicio amintire, nicio comunitate... Nimic!

Întocmai ca mintea nou-născutului înainte de realizarea conexiunilor sinaptice!

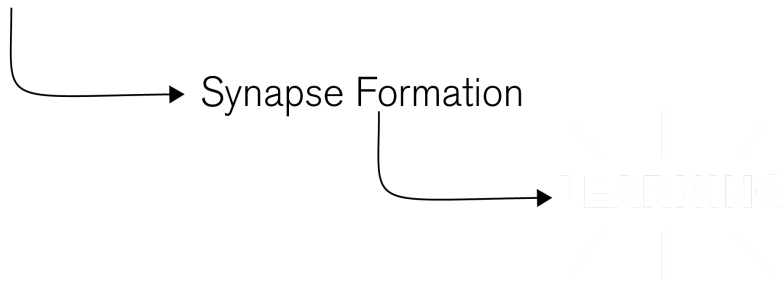
Copilul se naște cu elementele de bază pentru învățare și memorie, deoarece creierul nou-născutului are peste 80 de miliarde de neuroni! Aceștia sunt aproape toți neuronii pe care creierul îi va avea vreodată, dar pentru ca un copil să învețe și să se dezvolte, creierul trebuie să formeze și să consolideze conexiunile dintre neuroni, sau sinapsele. La naștere, creierul copilului are foarte puține sinapse.

Creierul se dezvoltă rapid în cursul primilor ani de viață ai copilului, când formarea sinapselor depinde mult de experiențele și interacțiunile cu îngrijitorii. Când îngrijitorii arată afecțiune copiilor, sau când se joacă, le spun povești, le citesc cărți sau le cântă, atunci ajută la dezvoltarea creierului copiilor și îi pregătesc pe aceștia pentru învățarea viitoare.

Neuron Connections

Conexiunile neuronale - Formarea sinapselor - Învățarea

Neuronii: Neuronii sunt celulele nervoase specializate ale creierului, care servesc ca unități de bază ale capacității de învățare și memorare. Neuronii comunică unii cu alții folosind semnale electrice și chimice și sunt capabili să primească, să analizeze și să producă informații.

Sinapsa: Zona de conexiune dintre doi neuroni, creată și consolidată prin învățarea de lucruri noi sau prin sarcini repetitive.

Scanare cerebrală a conexiunilor sinaptice în primii ani de viață

La naștere   3 luni   5 luni   15 luni

La vârsta preșcolară (3-6 ani), creierul:

- ajunge până la 90% din dimensiunea sa adultă
- dezvoltă peste 100 de trilioane de sinapse
- are aproape 50% dintre sinapsele unui creier adult

Copiii mici se află într-o perioadă de învățare și dezvoltare substanțială, așa cum indică formarea sinapselor și dezvoltarea creierului. Pe măsură ce copiii cresc, abilitatea lor de a dezvolta noi sinapse scade!

Așadar, profesorul are un rol foarte important în dezvoltarea creierului copiilor mici și în crearea sinapselor care vor reprezenta fundamentul învățării de-a lungul întregii lor vieți. Profesorii influențează crearea sinapselor și, astfel, capacitatea de învățare a copiilor mici, prin interacțiunea cu aceștia, chiar și la vârsta preșcolară.

Importanța mediului

Experiențele, relațiile și mediul au un impact enorm asupra minții și dezvoltării copilului mic. Experiențele pozitive și interacțiunea cu adulții au ca rezultat învățarea pozitivă și îmbunătățirea dezvoltării copilului. Într-o lume ideală, toți copiii ar crește în medii sănătoase, sigure și securizate, atât acasă cât și la școală.

Cu toate acestea, știm că nu toți copiii cresc în circumstanțe ideale. Deși nu putem controla mediul în care copiii se întorc acasă, cadrele didactice și îngrijitorii din învățământul preșcolar pot oferi copiilor un mediu de învățare sigur, securizat și sănătos pentru a le încuraja dezvoltarea creierului și a abilităților socio-emoționale.

Activitate pentru îngrijirea de sine

Mentținerea unei minți active și sănătoase este la fel de importantă ca mentținerea unui corp activ și sănătos.

Care vă sunt activitățile preferate pentru a menține mintea deschisă și activă? (Exemple: citind cărți, participând la un curs, rezolvând puzzle-uri/ integrale, ascultând muzică ori podcast-uri.)

Dacă nu vă puteți gândi la nimic din ceea ce faceți în prezent, gândiți-vă pentru o clipă la ceva ce ați dori să încercați.

Este esențial de înțeles importanța interacțiunilor pozitive, sigure și sănătoase cu copiii pentru a-i ajuta să depășească orice experiențe traumatice și medii înconjurătoare negative din viața lor.

Întrebări pentru reflecție

Acordați-vă un moment să reflectați la următoarele întrebări:

1. Cum se asigură programul dumneavoastră privind copilăria timpurie că au interacțiuni sănătoase și afectuoase copiii cu învățătorii și îngrijitorii lor?

2. Care practici funcționează bine pentru a-i ajuta pe copii să se simtă îngrijiți și în siguranță?
3. Înțeleg angajații dumneavoastră importanța dezvoltării creierului în primii ani de viață?
4. Ar fi benefic pentru programul dumneavoastră să aveți o pregătire suplimentară de dezvoltare profesională privind dezvoltarea creierului în copilăria timpurie?

Recapitularea secțiunii:

Completați cuvintele care lipsesc:

De la vârsta de 3 până la 6 ani, creierul își dezvoltă până la 90% din dimensiunea sa adultă.

Neuronii sunt celulele nervoase specializate ale creierului, care servesc ca unități de bază ale capacității de învățare și memorare. Adevărat / Fals

În primii ani de viață a unui copil, formarea sinapselor cerebrale depinde în mare măsură de experiențele și interacțiunile sale cu îngrijitorii.

Secțiunea 3: Trauma, stresul și impactul lor asupra dezvoltării timpurii a copilăriei

Majoritatea oamenilor pot identifica cum arată un copil fericit prin observarea limbajului său corporal și prin modul în care interacționează cu oamenii și mediul înconjurător. Cu toate acestea, identificarea copiilor care au experimentat sau se confruntă cu traume poate fi uneori mai dificilă, deoarece este posibil ca aceștia să nu poată procesa sau explica propriile reacții la acțiuni amenințătoare sau periculoase.

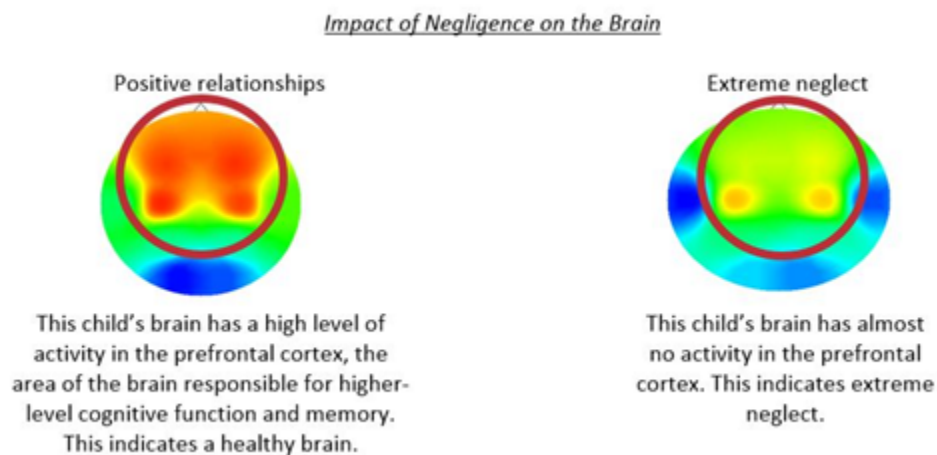
Traumele cu care se confruntă copiii pot fi rezultatul:

- Violenței intenționate (abuz fizic sau sexual, neglijare, violență domestică)
- Dezastrelor naturale sau problemelor de mediu
- Accidentelor
- Războaielor
- Procedurilor medicale dureroase

- Pierderii unui părinte, a unui îngrijitor sau a unei alte persoane importante din viața lor.

Experiențele care produc în mod repetat niveluri ridicate de stres la un copil pot avea efecte negative asupra dezvoltării creierului său prin perturbarea creșterii sinapselor și chiar distrugerea unora dintre ele.

Trauma este definită ca o amenințare, reală sau percepută, de pericol care copleșește abilitățile obișnuite de adaptare ale unei persoane și îi afectează funcționarea normală.

Un educator poate ajuta prin atenuarea daunelor cauzate de stresul negativ, oferind o rutină și un mediu de siguranță. O sală de clasă care are un educator empatic poate oferi stimulare cognitivă, afecțiune și socializare, care împreună contribuie la dezvoltarea sănătoasă a creierului, chiar și în momente de stres de acasă sau din comunitate.

Educatorul trebuie să mențină un mediu calm în sala de clasă și să evite crearea de stres copiilor. În sala de clasă nu sunt acceptate vreodată violența fizică sau stresul psihologic.

Pentru a afla mai multe, vă rugăm să consultați cursul nostru: [Introduction to Trauma-Informed Practices](#) (Introducere în practicile influențate de traumă) al CE International.

Activitate pentru îngrijirea de sine

Ce tehnici sau activități folosiți pentru a vă reduce stresul? Cât de des le utilizați?

Este tot stresul la fel?

Stresul este o reacție a organismului la situațiile care apar în interiorul și în jurul corpului nostru; a fost programat în corpul nostru pentru supraviețuire. Atunci când o persoană se simte amenințată, reacțiile corpului ei pot include creșterea tensiunii arteriale și a ritmului cardiac și creșterea producției de hormoni de stres. Aceste schimbări pot fi de ajutor pe măsură ce facem față situației.

Învățarea gestionării stresului este o parte importantă a dezvoltării armonioase pentru un copil, însă nu tot stresul este creat la fel.

Stresul pozitiv apare atunci când un copil mic se confruntă cu provocări relevante ivite în împrejurări sigure. Cu sprijinul și ajutorul adulților îngrijitori, reacțiile copiilor la stres vor reveni la normal după depășirea provocărilor. De exemplu, atunci când un copil întâlnește un îngrijitor pentru prima dată, nivelul său de stres ar putea crește; imediat ce copilul simte că se află într-un mediu sigur și grijuliu, reacția sa va reveni la normal.

Stresul tolerabil apare atunci când impactul dificultăților mai grave, cum ar fi pierderea unei persoane dragi, o vătămare corporală serioasă sau un dezastru natural, este diminuat de adulții îngrijitori prin ajutarea copilului să se adapteze la evenimentul stresant. Sprijinul din partea adulților îngrijitori atenuează efectele potențial dăunătoare ale nivelurilor ridicate de hormoni stresanți.

Stresul cel mai dăunător pentru dezvoltarea unui copil mic este stresul toxic (stresul cronic). Stresul toxic apare atunci când experiențele cu impact puternic negativ sau de durată, cum ar fi abuzul repetat sau sărăcia, sunt experimentate de copil fără a avea susținere din partea îngrijitorului său pentru a depăși situația de stres. Acest tip de stres afectează dezvoltarea circuitelor cerebrale.

Întrebări pentru reflecție

Acordați-vă un moment să reflectați la următoarele întrebări:

1. Credeți că se confruntă cu stres toxic copiii din programul sau școala dumneavoastră?

2. Lucrează personalul dumneavoastră împreună cu familiile și îngrijitorii pentru a înțelege ce situații stresante trăiește un copil în prezent sau a experimentat în trecut?
3. Organizați ședințe pentru a discuta orice schimbare de comportament sau schimbări de viață la copiii pe care îi îngrijiți?
4. Cum credeți că pot grădinițele sau alte categorii de învățare timpurie să protejeze copiii de stresul toxic sau să îi ajute să se recupereze dacă deja au experimentat stres?

Recapitularea secțiunii:

Care este cel mai dăunător tip de stres care afectează dezvoltarea circuitelor cerebrale?

- Stres tolerabil
- Stres toxic
- Stres extrem

Un educator poate atenua daunele stresului negativ oferind o rutină și un mediu de siguranță.

Experiențele care produc în mod repetat niveluri ridicate de stres la un copil pot avea efecte negative asupra dezvoltării creierului acestuia. Adevărat / Fals

Secțiunea 4: Nutriție, traume și dezvoltarea timpurie a copilăriei

Mâncarea sănătoasă, nutritivă este importantă pentru toți copiii. În mod special, are un rol important pentru copiii mici care au suferit stres cronic sau traume, fiind esențială pentru vindecare și pentru buna funcționare a creierului.

Asigurându-se copiilor gustări și mese nutritive programate în mod regulat se ajută la controlul nivelului de zahăr din sânge, ceea ce are un efect pozitiv asupra reglării stărilor de dispoziție și oferă condiții optime pentru a învăța și a se dezvolta.

De asemenea, este important să vă asigurați că sunt hidratați și beau multă apă copiii mici. Deshidratarea poate scădea funcția cognitivă, provocând oboseală, concentrare slabă, anxietate crescută și schimbări de dispoziție.

Promovarea dezvoltării sănătoase la copii

Îngrijitorii și educatorii pot contribui la promovarea dezvoltării sănătoase:

- Oferindu-le copiilor alimente adecvate vârstei, bogate în nutrienți: Copiii de vârstă preșcolară trebuie să consume alimente bogate în vitamina A, calciu, fier, acid folic, zinc, iod, vitamina D și proteine. Consumul suficient de verdețuri, fructe, cereale, carne și sare iodată oferă organismului o cantitate necesară de nutrienți. În cazurile unui deficit de alimente sau instabilitate alimentară, poate fi necesară suplimentarea cu micronutrienți. Copiii preșcolari trebuie să primească gustări sănătoase și energizante în timpul orelor.
- Asigurarea de controale medicale regulate și vaccinări necesare pentru copii: Grădinițele pot colabora cu furnizorii de servicii medicale pentru a se asigura că primesc copiii: vaccinări adecvate, atunci când este necesar, profilaxie și medicamente de deparazitare.
- Trimiterea copiilor la servicii de sănătate atunci când este necesar: Acordând o atenție sporită copiilor, îngrijitorii și educatorii pot fi capabili să identifice o problemă de sănătate care trebuie abordată de un medic.
- Practicarea obiceiurilor sănătoase și igienei în clasă: Ar trebui să fie disponibile în sălile de clasă stații de spălare a mâinilor cu săpun. Copiii pot învăța obiceiuri sănătoase în timpul orelor, ceea ce îi va încuraja să folosească aceste obiceiuri sănătoase acasă.
- Aprovizionarea sălii de clasă cu apă potabilă. Fiecare clasă ar trebui să aibă apă potabilă disponibilă pentru elevi, cu pahare de unică folosință, dacă este posibil.

Știați că stresul cronic poate afecta modul în care o persoană digeră și absoarbe mâncarea?

Întrebări pentru reflecție

Acordați-vă un moment să reflectați la următoarele întrebări:

Are programul dumneavoastră un plan pentru a asigura copiilor accesul la alimente sănătoase, nutritive și servicii de sănătate? Mai jos găsiți întrebări la care să vă gândiți pe măsură ce vă dezvoltați sau îmbunătățiți planul actual.

- Nutriție: Ce gustări vor fi disponibile în sala de clasă? Cum ar arăta un plan al gustărilor și consumului regulat de apă în sala de clasă și cum îl veți implementa?

- Controale regulate de sănătate: Cum vă veți asigura că copiii au parte de controale medicale regulate? Cum puteți construi un parteneriat cu furnizorii de servicii medicale, astfel încât elevii să aibă parte de controale oftalmologice, auditive și să primească vaccinurile necesare? Cum îi veți ține pe părinți la curent cu sănătatea copilului lor?
- Servicii suplimentare de sănătate: Ce planuiți să faceți dacă observați probleme de sănătate și cum vor beneficia copiii de aceste servicii de sănătate suplimentare atunci când va fi necesar?
- Igiena sălii de clasă: Ce planuiți să faceți pentru a vă asigura că se spală regulat pe mâini copiii?

Activitate pentru îngrijirea de sine

Faceți o listă cu toate alimentele sănătoase și bogate în nutrienți pe care vă place să le consumați.

Cum vă asigurați că vă alimentați în fiecare săptămână cu alimente nutritive?

Educatorii sunt atât de ocupați în timpul zilei, încât uită adesea să aibă grijă de propria lor sănătate. Ce puteți face pentru a vă asigura că mâncați sănătos, consumați suficientă apă și aveți grijă de sănătatea fizică?

Resurse suplimentare: Videoclip: How the Food You Eat Affects Your Brain (Cum îți afectează creierul alimentele pe care le consumi):

<https://www.youtube.com/watch?v=xyQY8a-ng6g>

Recapitularea secțiunii:

Alimentele nutritive ajută atât la funcționarea creierului cât și la vindecarea copiilor care suferă de stres cronic. Adevărat / Fals

Copiii pot folosi un pahar comun pentru a bea apă potabilă în sala de clasă. Adevărat / Fals

Cum poate deshidratarea organismului să aibă un impact negativ asupra copiilor mici?

- Provoacă modificări ale dispoziției
- Cauzează oboseală

- Scade funcționarea cognitivă
- Scade concentrația
- Crește anxietatea
- Toate cele menționate mai sus

Secțiunea 5: Importanța promovării dezvoltării holistice a copilăriei timpurii

De-a lungul acestui curs, am discutat despre modul în care dezvoltarea sănătoasă a copiilor depinde de faptul că ei se simt în siguranță și protejați în mediul înconjurător, fiind încurajați de adulții îngrijitori, având acces la o nutriție sănătoasă și experimentând oportunități semnificative de învățare. Aceste obiective de dezvoltare și învățare timpurie sunt multidimensionale și trebuie adresate printr-o abordare holistică.

O abordare „holistică” înseamnă a lua în considerare ceva în întregime. Domeniile cheie ale dezvoltării—învățarea cognitivă, fizică și social-emoțională —sunt interdependente și apar simultan.

Graficul fizic - cognitiv - social-emoțional

Dezvoltarea fizică se referă la funcțiile senzoriale și motorii ale copilului. Aceasta include abilități motorii sau mișcări ample ale brațelor, picioarelor sau întregului corp (cum ar fi mersul pe jos sau lovirea cu piciorul); abilități motorii fine sau coordonarea mâinilor, degetelor și ochilor (cum ar fi ținerea unui creion în mână sau scrierea); funcția vizuală (vederea); funcția auditivă (auzul); sistemul tactil (atingere); și echilibru.

Dezvoltarea cognitivă se referă la procesele de gândire implicate în memorie, inteligență, rezolvarea problemelor și luarea deciziilor. Și dezvoltarea limbajului este considerată o parte a dezvoltării cognitive, fiind, de asemenea, puternic conectată de dezvoltarea fizică și social-emoțională. Spre exemplu, abilitățile fizice ale auzului, dezvoltarea corzilor vocale și abilitățile motorii fine influențează dobândirea limbajului, la fel ca aspectul social-emoțional al limbajului ca formă de comunicare și exprimare de sine.

Învățarea și dezvoltarea social-emoțională se referă la capacitatea copilului de a-și identifica și înțelege propriile sentimente și de a construi și menține relații sănătoase cu ceilalți. Aceasta implică autocontrolul, capacitatea de a-și regla comportamentul și emoțiile și capacitatea de a citi și înțelege cu exactitate stările emoționale ale altora și de a dezvolta empatie pentru ceilalți.

Set de diapozitive:

Aspecte fizice, cognitive și social-emoționale ale dezvoltării copilului

Fizic

- Dezvoltare (înălțime, greutate)
- Abilități motorii brute (mers, sărituri) și abilități motorii fine (decalcare, ținerea în mână a unui instrument de scris)
- Coordonare și echilibru
- Funcții senzoriale (auditive, vizuale, tactile, gustative etc.)

Cognitiv

- Memorie
- Soluționare a problemelor
- Luare a deciziilor
- Abilități pre-matematice (localizarea obiectelor în spațiu, înțelegerea noțiunii de obiecte pline și goale, sortarea obiectelor, ordonarea obiectelor, compararea obiectelor)
- Competențe de comunicare (dezvoltarea vocabularului, segmentarea și manipularea sunetelor)

Social-emoțional

- Identificare a sentimentelor (sunt trist, sunt fericit, mi-e frică etc.)
- Empatie și receptivitate la emoțiile altora
- Abilitatea de a se calma, de a-și regla emoțiile
- Participare la jocuri (învață cum să-și aștepte rândul, învață să negocieze reguli, cooperează etc.)
- Creare de conexiuni și relații cu familia, prieteni, școli, culturi

- Respect de sine (sentiment de importanță, mândrie și încredere)
- Respect față de cei din jurul ei/ lui

Etapele de dezvoltare holistică în copilăria timpurie

Vârsta 3-4 ani

Social-emoțional

Exprimă deschis o varietate de emoții, cum ar fi bucurie, tristețe, mândrie și furie. Poate fi ușor despărțit(ă) de părinți. Își așteaptă rândul. Îi place să îi ajute pe ceilalți. Reacționează cu încredere sporită, independență și hotărâre. Începe să urmeze reguli și rutine. Vrea să facă lucrurile el/ ea însuși/ însăși. Imită adulții și colegii. Începe să dezvolte empatie.

Cognitiv

Începe să înțeleagă conceptele de spațiu, timp și cantitate. Folosește numărarea. Începe să clasifice obiectele după formă și dimensiunea lor. Extinde vocabularul și vorbește în propoziții scurte. Poate urmări o conversație, înțelege declarațiile, și poate juca jocuri lingvistice.

Fizic

Alargă cu ușurință. Merge în ritmul muzicii. Sare cu ambele picioare împreună. Navighează obstacole. Poate avea dificultăți în a vedea litere mici pe o pagină.

Vârsta 4-5 Ani

Social-emoțional

Dezvoltă empatie. Controlează și exprimă mai bine emoțiile. Înțelege stările mentale și emoționale ale altora. Începe să joace jocuri competitive cu o înțelegere simplă, și nu întotdeauna completă, a regulilor de joc.

Cognitiv

Este conștient(ă) de propria performanță cognitivă. Începe să înțeleagă relația cauză/efect și rezolvă probleme. Aranjează obiectele de la cel mai mic la cel mai mare, de la cel mai ușor la cel mai greu. Afirmă rugăminți și justificări. Compară obiecte menționând asemănări și diferențe.

Fizic

Urcă o scară. Mergă cu spatele. Ține hârtia nemișcată cu o mână în timp ce scrie cu cealaltă. Poate să se îmbrace cu puțin de ajutor. Trasează o linie între două puncte. Taie o linie cu foarfeca.

Vârsta 5-6 ani

Social-emoțional

Știe să își controleze emoțiile în majoritatea timpului. Își alege prietenii. Negociază cu adulții. Devine din ce în ce mai independent. Înțelege mai bine regulile în jocurile competitive. Înțelege și încurajează corectitudinea. Îi place să se joace în grup. Pune întrebări clarificatoare atunci când nu înțelege ceva. Cere permisiune.

Cognitiv

Urmărește și se implică în conversații mai avansate. Înțelege că dimensiunea unei colecții de articole rămâne aceeași, indiferent de modul în care este prezentată. Desenează reprezentări de obiecte sau povești. Își scrie prenumele. Spune povești care sunt mai cronologice și mai logice. Începe să citească cuvinte simple. Identifică cuvintele care rimează. Înțelege mai bine (dar nu în totalitate) conceptul timpului.

Fizic

Se poate îmbrăca singur(ă). Poate sări într-un picior. Are un control mai bun al abilităților motorii fine (scrie litere, numere și cuvinte; rămâne în interiorul liniilor date atunci când colorează).

Activitate pentru îngrijirea de sine

Care sunt activitățile care vă ajută atât în ceea ce privește sănătatea mintală și cea fizică?

Cât de des luați parte la aceste activități?

Secțiunea 5a: Trauma afectează toate zonele de dezvoltare

Trauma afectează toate zonele de dezvoltare

Trauma poate provoca tulburări în zonele de dezvoltare, ducând la dificultăți cognitive, fizice și social-emoționale. Înțelegerea dezvoltării timpurii a copiilor printr-un cadru holistic poate ajuta educatorii și îngrijitorii să identifice un copil care ar putea suferi de un eveniment traumatic. Un mediu de îngrijire și învățare bazat pe o abordare holistică poate, de asemenea, să ajute educatorii și îngrijitorii și poate să ofere intervenții semnificative pentru a ajuta copilul să se simtă în siguranță, protejat și să sprijine creșterea lor pozitivă.

Un copil care a trecut prin traumă poate prezenta întârzieri și un comportament provocator în următoarele domenii:

- Limbaj și Comunicare - Traumele timpurii pot submina dezvoltarea abilităților lingvistice și de comunicare, iar copilul poate să nu dispună de vocabularul necesar pentru a-și exprima gândurile și sentimentele în interacțiunile sociale.
- Reglare socială și emoțională - Mulți copii care supraviețuiesc traumelor nu își pot autoregla emoțiile. Creierul lor poate fi copleșit de stres și frică.
- Construirea relațiilor - Copiii care au experimentat medii nesigure sau instabile îi pot ține pe ceilalți la distanță pentru a se proteja emoțional și uneori fizic.
- Joaca - Trauma poate interfera cu capacitatea de imaginație și joc creativ a unor copii. Prin joc, copiii învață modul în care alții experimentează lumea și cum să facă față sentimentelor, oamenilor și circumstanțelor înfricoșătoare. Copiii care au suferit o traumă pot să nu fi învățați aceste abilități, iar sentimentele care apar îi pot copleși.

Copiii care au suferit traume pot fi neîncredători sau suspicioși față de ceilalți și pot pune la îndoială fiabilitatea relațiilor lor cu colegii și profesorii. Copiilor mici care au fost expuși la violență le este adesea greu să înțeleagă semnele sociale, se pot retrage din interacțiunile sociale sau se pot angaja într-un comportament agresiv. De asemenea, acești copii pot simți că figurile de autoritate nu au reușit să le ofere siguranță în trecut, ceea ce îi poate face să fie neîncredători în educatorii și îngrijitorii lor. Copiii traumatizați pot considera regulile și consecințele dintr-un program pentru copii ca fiind pedepse;

faptul de a fi supuși practicilor de disciplină școlară ar putea crește potențialul de re-traumatizare.

Întrebări pentru reflecție

Acordați-vă un moment să reflectați la următoarele întrebări:

1. Care sunt comportamentele unui copil care arată o dezvoltare sănătoasă? Observați aceste comportamente la copiii din programul dumneavoastră?
2. Cum funcționează programul dumneavoastră cu familiile și copiii care manifestă comportamente dificile?
3. Personalul dumneavoastră este instruit să recunoască semnele de traumă la copiii mici?

Resurse suplimentare

Setul de instrumente Salvați copiii: [Rolul profesorilor în susținerea dezvoltării individuale holistice în funcție de grupele de vârstă](#)

Organizația Mondială a Sănătății: [Cadrul pentru îngrijire și educare](#)

Comitetul Internațional de Salvare: [Crearea de săli de clasă pentru vindecare - O resursă multimedia de formare a profesorilor](#)

Setul de instrumente SHLS: [Învățarea social-emoțională](#)

Recapitularea secțiunii:

Care sunt cele trei domenii-cheie ale dezvoltării copiilor preșcolari?

- Cognitiv, fizic, holistic
- Fizic, cognitiv, social-emoțional
- Fizic, emoțional, fundamental

Completați cuvintele care lipsesc:

Copiii încep să dezvolte empatie la vârsta de 3-4 ani.

Care sunt domeniile în care un copil care a trecut prin traumă poate prezenta întârzieri sau comportamente dificile?

- Construire a relațiilor
- Toate cele de mai sus
- Reglare socială și emoțională
- Joacă
- Limbaj și comunicare

Secțiunea 6: Crearea de medii pozitive de învățare pentru programele de educație timpurie pentru copii

Atunci când lucrăm cu copii care au suferit o traumă, este important ca profesorii și îngrijitorii din învățământul preșcolar să ofere un mediu sigur, sensibil la traume și să sprijine copiii în crearea unei identități de sine pozitive. Mai jos găsiți câteva sugestii privind încorporarea practicilor sensibile la traume în programul dumneavoastră. Țineți minte că fiecare copil este diferit și că nu toate strategiile funcționează pentru toți copiii.

Practici sensibile la traume pentru profesori și îngrijitori

- Crearea și menținerea unor rutine zilnice consecvente pentru toată clasa. Copiii se simt responsabilizați atunci când cunosc ordinea evenimentelor și modul în care acestea se vor desfășura. Asigurarea unei rutine stabile îi ajută pe copii să își înțeleagă lumea și să se simtă în siguranță.
- Spuneți-le copiilor când se va petrece ceva ieșit din comun. Indiferent dacă sunt mici sau mari, evenimentele neașteptate, cum ar fi un vizitator sau un exercițiu de incendiu, pot fi o reamintire a unei traume și pot declanșa reacții de stres.
- Oferiți copiilor alegeri adecvate dezvoltării. Copiii se confruntă deseori cu pierderea controlului în timpul evenimentelor traumatice. Oferirea de oportunități copiilor de a face propriile alegeri, cum ar fi unde să stea sau ce carte să citească, poate contribui la creșterea stimei de sine.
- Fiți grijulii și afectuoși, dar și sensibili la factorii declanșatori individuali ai copiilor. Pentru unii copii, afecțiunea fizică poate declanșa reacții de stres.

Înțelegeți că unii copii pot dori afecțiune fizică, cum ar fi o îmbrățișare sau un „bate palma”, doar atunci când o cer.

- Folosiți îndrumări pozitive pentru a ajuta toți copiii. Copiii își înțeleg experiențele prin reconstituirea lor în joc sau prin interacțiunile cu colegii și adulții. Atunci când un copil se poartă urât, se așteaptă la o reacție similară cu cea pe care a primit-o de la unii adulți. Este important să rămâneți calm(ă) și înțelegăto(a)r(e) și să oferiți îndrumări privind comportamentul adecvat. Poate fi util să îi învățați pe copii tehnici de respirație profundă pentru a-i ajuta să treacă peste temeri, furie și stres.
- Stabiliți limite sănătoase. Copiii mici au nevoie de o înțelegere a limitelor pentru a dezvolta relații sănătoase cu colegii lor. Este important ca acestora să nu le fie indus sentimentul de rușine pentru comportamentul lor. Cu timpul, ei vor începe să înțeleagă că limitele pe care le stabiliți sunt stabilite pentru ca toată lumea să se simtă în siguranță.
- Verificați presupunerile, observați și puneți întrebări. Trauma poate afecta orice copil și se poate manifesta în moduri diferite. Este important ca educatorii și îngrijitorii să vorbească cu copiii, să le pună întrebări și să le observe comportamentul. Este important să le ascultăm răspunsurile și să colaborăm cu ei pentru a le oferi un mediu de educație sigur și sănătos.

Un alt element cheie pentru crearea unui mediu de educație sensibil la traume este asigurarea unui spațiu fizic care să promoveze siguranța și vindecarea. Mai jos sunt câteva lucruri de care trebuie să țineți cont atunci când vă gândiți la modul în care spațiile de educare îi pot ajuta pe copii să se simtă în siguranță și liniștiți.

- Ajutați-i pe copii să se simtă mai relaxați folosind combinații de culori relaxante pentru pereți și decor.
- Asigurați-vă că sălile de clasă sunt organizate și ordonate pentru a contribui la crearea unui sentiment de calm, bunăstare și predictibilitate.
- Afișați indicii vizuale pentru rutinele care sunt bine stabilite și cunoscute de elevi; furnizați memento-uri pentru ceea ce urmează.
- Creați spații sigure desemnate, pe care elevii să le folosească pentru autocontrol. Acestea pot fi colțuri, scaune sau alte spații pe care copiii le pot folosi pentru a se calma, a respira și a se liniști înainte de a se întoarce la grup.

Întrebări pentru reflecție

Acordați-vă un moment să reflectați la următoarele întrebări:

1. Gândiți-vă la un moment în care ați lucrat cu un copil care avea dificultăți în a-și gestiona emoțiile. Ce strategii ați folosit pentru a-i sprijini autoreglarea?
2. Descrieți modul în care practicile dumneavoastră reflectă interacțiunile sănătoase și consecvențe de care tinerii care au trecut prin traumă au nevoie pentru a le susține dezvoltarea sănătoasă a creierului. Ce alte practici ar putea fi de folos?
3. Cum afectează trauma jocul imaginativ al copiilor mici? Cum ați putea sprijini jocul copiilor mici din clasa dumneavoastră care au suferit o traumă?

Activitate pentru îngrijirea de sine

Cu cine vorbiți despre experiențele stresante sau traumatizante din viața dumneavoastră?

Există evenimente stresante care îi afectează și pe elevii dumneavoastră? Cât de des discutați cu copiii dumneavoastră despre știri sau evenimente locale?

Recapitularea secțiunii:

Copiii se simt responsabilizați atunci când cunosc ordinea evenimentelor și modul în care acestea se vor desfășura. Adevărat / Fals

Toți copiii se bucură de afecțiune fizică, cum ar fi o îmbrățișare sau un „bate palma”. Adevărat / Fals

Asigurarea unui mediu sigur și calm este importantă pentru ca un copil care a trecut prin traumă să se vindece. Adevărat / Fals

Concluzie

Copilăria timpurie este o perioadă extrem de importantă în dezvoltarea fiecărui copil. Abilitățile și informațiile pe care le obține în primii 8 ani de viață constituie baza pentru restul vieții sale. De aceea, este important pentru copii să crească în medii în care să se simtă în siguranță, susținuți și îngrijiți de adulții din viața lor. Prin conexiuni și experiențe

semnificative, copiii se pot dezvolta din punct de vedere fizic, mental și social-emoțional, astfel încât să poată crește și prospera până ajung la maturitate.

Într-o lume ideală, toți copiii beneficiază de sprijinul emoțional și fizic de care au nevoie pentru a înțelege lumea din jurul lor și pentru a-și dezvolta abilitățile necesare ca să facă față și să meargă mai departe. Cu toate acestea, mulți copii mici se confruntă cu incertitudini și evenimente traumatizante fără sistemul de sprijin de care au nevoie pentru a-și dezvolta abilitățile de a depăși aceste provocări. Acesta este motivul pentru care programele de dezvoltare preșcolară sunt importante pentru atât de mulți copii din ziua de azi.

Cadrele didactice și îngrijitorii din domeniul PIP pot oferi copiilor un mediu de educație sigur și stabil și le pot oferi modelul de adult care să le asigure afecțiunea de care au nevoie în etapele critice de dezvoltare. Interacțiunile sănătoase și consecvente cu cadrele didactice din PIP pot contribui la influențarea dezvoltării creierului copiilor și a capacității lor de a învăța și de a se realiza.

Luați în considerare copiii din programul dumneavoastră și mediul în care trăiesc. Comunitatea în care trăiesc se confruntă cu conflicte, violență sau pericole de mediu care afectează copiii? Poate că puteți identifica unul sau mai mulți copii care se pot confrunta cu efectele stresului cronic sau ale unei traume care are un impact asupra dezvoltării lor. Gândiți-vă la modul în care puteți colabora cu personalul și cu familiile dumneavoastră pentru a vă asigura că fiecare copil primește îngrijirea și atenția de care are nevoie pentru a se simți în siguranță, sănătos și protejat. De asemenea, este important de reținut că aceste practici nu numai că sprijină copiii care se confruntă cu traume, dar sunt benefice și pentru dezvoltarea sănătoasă a tuturor copiilor din mediul dumneavoastră de educație.

Completați [acest sondaj de final de curs](#) și apoi testul final (mai jos) pentru a obține certificatul de participare la acest curs.

Copiii pot folosi un pahar comun pentru a bea apă potabilă în sala de clasă. Adevărat / Fals

Cum poate deshidratarea organismului să aibă un impact negativ asupra copiilor mici?

- Scade funcționarea cognitivă
- Cauzează oboseală

- Scade concentrația
- Crește anxietatea
- Provoacă modificări ale dispoziției
- Toate cele menționate mai sus

Care sunt domeniile în care un copil care a trecut prin traumă poate prezenta întârzieri sau comportamente dificile?

- Limbaj și comunicare
- Reglare socială și emoțională
- Construire a relațiilor
- Joacă
- Toate cele menționate mai sus

Neuronii sunt celulele nervoase specializate ale creierului, care servesc ca unități de bază ale capacității de învățare și memorare. Adevărat / Fals

Alimentele nutritive ajută atât la funcționarea creierului cât și la vindecarea copiilor care suferă de stres cronic. Adevărat / Fals

De la vârsta de 3 până la 6 ani, creierul își dezvoltă până la 90% din dimensiunea sa adultă.

Puneți cuvintele în căsuțele corecte

Cele mai importante fundamente pentru viața de adult și pentru educația ulterioară se construiesc în perioada copilăriei timpurii.

Toți copiii se bucură de afecțiune fizică, cum ar fi o îmbrățișare sau un „bate palma”. Adevărat / Fals

Un profesor poate reduce vătămările provocate de stresul negativ prin asigurarea unui mediu de rutină și de protecție.

Asigurarea unui mediu sigur și calm este importantă pentru ca un copil care a trecut prin traumă să se vindece. Adevărat / Fals

Care este cel mai dăunător tip de stres care afectează dezvoltarea circuitelor cerebrale?

- Stres tolerabil
- Stres extrem
- Stres toxic

Copiii se simt responsabilizați atunci când cunosc ordinea evenimentelor și modul în care acestea se vor desfășura. Adevărat / Fals

Copiii încep să dezvolte empatie la vârsta de 3 sau 4 ani.

Copilăria timpurie este considerată a fi perioada cuprinsă între naștere și 5 ani. Adevărat / Fals

În primii ani de viață a unui copil, formarea sinapselor cerebrale depinde în mare măsură de experiențele și interacțiunile sale cu îngrijitorii.

Experiențele care produc în mod repetat niveluri ridicate de stres la un copil pot avea efecte negative asupra dezvoltării creierului acestuia. Adevărat / Fals

Care sunt cele trei domenii-cheie ale dezvoltării copiilor preșcolari?

- Fizic, emoțional, fundamental
- Fizic, cognitiv, social-emoțional
- Cognitiv, fizic, holistic

Dezvoltarea copilului este influențată de...

- ordinea nașterii, activitățile și numărul de frați și surori.
- mediul înconjurător, activități, credințe spirituale și genetică.
- în principal, de comportamentul înnăscut al copilului (natura).

Vă mulțumim că ați ales să învățați cu noi!

